

O CARIERĂ DE SEC. X E.N. LA MEDGIDIA

În conformitate cu documentația realizată de Muzeul de istorie națională și arheologie Constanța, Institutul de arheologie din București și Centrala Canalului Dunărea—Marea Neagră în cursul lunii noiembrie anul trecut au fost efectuate săpături arheologice de salvare în punctul nr. 40 a, aflat în vestul orașului Medgidia la 150 m sud de talvegul viitorului canal și la 50 m nord-vest de noul stadion a orașului.

Zona de cercetat a cuprins o parte din viile de aici, suprafața lor fiind afectată de lucrările de taluzare a malului sudic al canalului. Precizăm că deocamdată nu toată suprafața afectată de lucrări a fost cercetată deoarece constructorul, a lăsat o parte din vii spre folosință pînă în cursul anului acesta. De asemenea condițiile specifice pe care le-am întilnit se datorează și existenței la est de suprafața pe care am cercetat-o a unui drum dens circulat de autovehicole și a unui pinten înalt de loes și pămînt vegetal pe latura de sud.

Secțiunile care au fost executate s-au aflat în raport direct cu situația de mai sus. Dăm în continuare și numerotarea lor și a casetelor :

S/I — orientată est-vest pe toată lățimea platformei cu casetele C₁ spre sud și C₂ spre nord aflate față în față.

S/II — orientată nord-sud cu caseta C₃ spre est și perpendiculară pe S/I.

S/III — orientată nord-sud, paralelă deci cu S/II și la vest de aceasta, cu caseta C₄ orientată spre est.

S/IV — orientată nord-sud aflată la vest de S/III și paralelă cu aceasta.

S/V — orientată nord-sud aflată la vest de S/IV cu caseta C₅ orientată spre est ;

Printre obiectivele arheologice situate în imediata vecinătate a punctului nostru, amintim valul mare de pămînt, aflat la circa 400 m spre sud și valul de piatră la circa 300 m sud.

Din studierea profilelor de est și de vest ale săpăturii efectuate de constructor putem descrie cu aproximație configurația locului în vechime.

La sud începea o stîncă care era cu circa 1,50–2,00 m mai înaltă decît acum, fiind formată din două tipuri de rocă, una moale, sfărîmicioasă, de culoare gălbuie avînd în structură nisip și loes, alta, de aceeași compoziție dar acoperită cu un strat alburiu-cenușiu, mai dur. După o porțiune de circa 35–40 m la nord, urma o mică depresiune adîncă de 4–5 m pentru ca apoi să reapară stîncă la o înălțime de 5–6 m de la firul viroagei de care am amintit și care delimita, în această zonă, Valea Carasu.

Din informațiile adunate de la locuitorii mai vechi ai orașului Medgidia și acum 20 de ani dealul avea forma pe care am amintit-o nivelul său de călcare fiind cu 1,50–2,00 m mai sus decît acum.¹

În privința rocilor ce compun stîncă considerăm că este indicat să amintim că ele fac parte din depozitele terigene reprezentate prin pietrișuri, nisipuri conglomerate, marne, argile caolinoase. Ele se găsesc în special pe Valea Carasu la Cernavodă, Medgidia, Cochirleni și în toate localitățile antice din această zonă².

Cercetările arheologice efectuate au scos la lumină urmele unei cariere. Avînd în vedere faptul că la circa 300 m sud de ea trece valul de piatră, cariera datează din sec. X e.n. și a fost exploatată în legătură cu valul sau eventual și cu unul din castelele acestuia.

Blocurile de piatră care au fost extrase au dimensiuni variate, din rîndul cărora putem aminti : pentru S/I – lung. 1,00 m lat. 0,60 m, gr. 0,36 m/lung. 0,85 m, lat. 0,52 m, gr. 0,28 m/ pentru S/II – lung. 0,85 m, lat. 0,53 m, gr. 0,22 m/lung. 0,62 m, lat. 0,50 m, gr. 0,22 m/lung. 0,50 m, lat. 0,49 m, gr. 0,22 m/lung. 0,60 m, lat. 0,56 m, gr. 0,22 m.

Se poate constata că ele sînt de dimensiuni potrivite pentru a fi manipulate cu ușurință chiar de doi oameni și dacă ținem seama că ele trebuiau încă cioplite pentru a li se da o formă regulată și o față mărimea lor devenea și mai mică. Acest fapt nu este lipsit de importanță deoarece blocurile folosite la construcția fortificațiilor în secolele IX–XI e.n. sînt de dimensiuni mai mici, întăririle trebuind executate în cea mai mare grabă datorită, pe de o parte situației critice interne a Imperiului Bizantin, iar pe de altă parte năvălirilor repetate ale neamurilor migratoare.³

În legătură cu numărul blocurilor de piatră trebuie precizat faptul că deși nu este prea mare avem în vedere că nu am descoperit decît o limită, cea de vest, a carierei și aceasta cu titlu de ipoteză, ea continuîndu-se spre est pe o lungime pe care nu o putem aprecia. De asemenea însăși sistemul de exploatare care era cel din carierele greco-romane în aer liber și de sus în jos în formă de bazine (excavațiuni) nu ne permite a afla cu siguranță înălțimea dealului de stîncă din acele veacuri îndepărtate din istoria pămîntului dobrogean. Raportat la carierele de aceeași epocă, probabil că adîncimea era de circa 10 m iar cele două excavațiuni

¹ Informațiile le-am adunat de la locuitorii din zonă.

² A. Rădulescu, „Aspecte privind exploatarea pietrei în Dobrogea romană”, în Pontica 5, 1972, p. 180.

³ Gr. Florescu, „Cariera romană de la Cernavodă”, în Analele Dobrogei, 1936, p. 40.

surprinse de noi aveau lățimi apropiate de cele ale carierelor de la Cernavodă (Axiopolis) și Basarabi⁴. Excavațiunea surprinsă în S/I are o lățime de aproape 7 m, iar cea din S/II este mult mai lată deoarece numai în porțiunea pe care am surprins-o are aproape 10 m, ea continuându-se către est. Din toate aceste motive sîntem înclinați să afirmăm că numărul blocurilor scoase din carieră a fost destul de mare pentru a fi întrebuințat la ridicarea fortificației valului de piatră sau eventual ale zidurilor unuia din castelele din zonă, poate castrul nr. 26 (după Succhardt) care se află în imediata apropiere.

O altă problemă pe care o amintim în legătură cu exploatarea de la Medgidia este aceea a orientării carierei. Un prim element de care au ținut cont cei care au lucrat aici a fost cum este și firesc piatra. Ei au urmărit porțiunile mai dure, mergînd de sus în jos și în adîncime în ea. Amintim cu acest prilej că roca ce compune stîncă, odată extrasă și folosită în construcții se întărește datorită proprietăților ei higroscopice⁵.

Exploatarea s-a făcut pe latura de sud și sud-est a masivului și datorită faptului că este apărată de intemperii și mascată de eventualii năvălitori veniți dinspre nord. În plus este apropiată de val și castru transportul făcîndu-se mai ușor și mai repede.

În prima secțiune și în ultima la o adîncime de 0,32 m de la nivelul actual de călcare au apărut urmele unui pavaj realizat prin nivelarea stîncii cu un strat de pămînt peste care s-au pus locuri de piatră de dimensiuni mici și de formă neregulată. Acest pavaj care poate fi, cu titlul de ipoteză, drumul de acces spre carieră are o lățime ce variază între 2,50–3,00 m și este orientat de la nord la sud pe o porțiune (cea din S/I) și de la est la vest în S/V mergînd, fie către valul de piatră, fie către o eventuală așezare ale cărei urme nu le-am identificat încă. Drumul ar putea constitui un element de delimitare al carierei la vest, așa cum viroaga de care aminteam la început ar delimita exploatarea la nord. (Fig. 1 și Fig. 2)

Legat de tehnica folosită la extragerea blocurilor, ea este în general identică cu cea întîlnită la carierele din epocă. Pentru o mai bună imagine precizăm că se văd șanțuiri (rigole) largi de 0,15–0,18 m continui și adînci de 0,10–0,20 m. De aici putem concluziona că cea mai mare parte a blocurilor au fost extrase și folosite, șanțuirile pe care le-am descoperit fiind urmele acestor blocuri, partea lor inferioară lăsată după desprinderea lor în intenția de a se continua lucrul. Remarcăm că în S/II la baza unui bloc extras se observă rămasă o șanțuire orizontală lată de 0,08 m și adîncă de 0,09 m în care însă nu observăm orificiile necesare penelor așa cum întîlnim la cariera de la Cernavodă⁶. Cu certitudine săpăturile ulterioare vor da la iveală și asemenea elemente legate de tehnica extracției blocurilor de piatră. În S/III la jumătatea secțiunii, spre vest, se observă o șanțuire adîncă care a fost probabil o încercare de a controla duritatea

⁴ Idem, *op. cit.*, p. 35 ; I. Barnea, „Ceramica din cariera de cretă de la Basarabi”, în SCIV, 2, 1962, p. 350.

⁵ A. Rădulescu, *op. cit.*, p. 190.

⁶ Idem, *op. cit.*, p. 187 și 190 ; Gr. Florescu, *op. cit.*, p. 37–38.

roci, în care se observă la capătul de nord trei adâncituri de dimensiuni egale, 0,04 m ca lățime. Acestea sînt urmele lăsate de tîrnăcopul de minier, unealtă utilizată în secolul X e.n. și a exploatărilor de piatră ⁷. (Fig. 3 și Fig. 4) Menționăm că roca, în porțiune unde am întilnit urmele, este moale. Cu siguranță că cioplitorii aceluia secol au întrebuițat și aici uneltele tradiționale, dalta și ciocanul. Deși cercetările de pînă acum nu au dus la descoperirea nici unui fel de material arheologic, situație ce poate fi explicată prin părăsirea organizată a exploatării după terminarea lucrărilor la fortificațiile valului de piatră, sau ale castrului din zonă, folosirea uneltelor amintite este certificată în primul rînd de însăși existența carierei și în al doilea rînd de depunerile de așchii (șcai) rezultate din cioplirea blocurilor. Astfel mai ales în S/II, profilul de est și de sud, am descoperit depuneri de șcai pe lungimea de 2,00–2,50 m și grosimea de 0,35–0,40. Suprafața acestor depuneri este mare, dacă o raportăm la frontul de lucru al excavației de sud-est care, așa cum precizăm mai înainte, era mult mai mare decît porțiunea pe care am descoperit-o ⁸.

În legătură cu frontul de lucru al întregii cariere de la Medgidia, nu putem să-l fixăm dar, ținînd seama de carierele de epocă el trebuie să fi fost de circa 200 m, iar lățimea carierei de 30–34 m ⁹. La ora actuală am descoperit, ținînd seama că avem latura de vest, cariera pe o lungime de 40 m și pe o lățime de 14 m. Stratul de depuneri de șcai, partea sa de jos, poate fi un element de marcare a nivelului de început al exploatării. (Fig. 5–6).

Precizăm că dimensiunile blocurilor extrase sînt un element important de datare a crierei de la Medgidia în secolul X e.n. și legăm această exploatare de valul de piatră sau de un castru din zonă. Studiile apărute datează clar valul în secolul X e.n. și îl raportează la politica de întărire a teritoriului danubiano-pontic dusă de Imperiul Bizantin în acea vreme. Așa cum la Basarabi pentru construcția zidului de pe creasta rambleului lucrătorii au utilizat material litic exploatat în imediata apropiere, tot așa și la Medgidia a fost utilizată piatră extrasă din stîncile dealurilor ce mărgineau la sud Valea Carasu. Aici, la Medgidia Mdgidia, probabil că și castrul-ce întărea apărarea valului a fost ridicat tot cu piatră extrasă în perioada construcției valului.

Dimensiunile blocurilor nu sînt cele pe care le întilnim în epoca romană ¹⁰, de asemenea în zona carierei noastre nu s-au descoperit, pînă la ora actuală, construcții de mari dimensiuni de epocă romană.

În privința numărului și originii etnice a celor ce au extras piatra nu putem da deocamdată nici un fel de date, datorită lipsei materialului arheologic, doar ca ipoteză putem indica lucrători din aceleași grupuri etnice care au executat operațiunile la Basarabi. Numărul apreciabil de așezări și necropole din imediata vecinătate, aparținînd autohtonilor, poate

⁷ Idem, *op. cit.*, p. 37 și 39.

⁸ I. Barnea, *op. cit.*, p. 350 ; Gr. Florescu, *op. cit.*, p. 34.

⁹ I. Barnea, *op. cit.*, p. 349–350.

¹⁰ Gr. Florescu, *op. cit.*, p. 40.

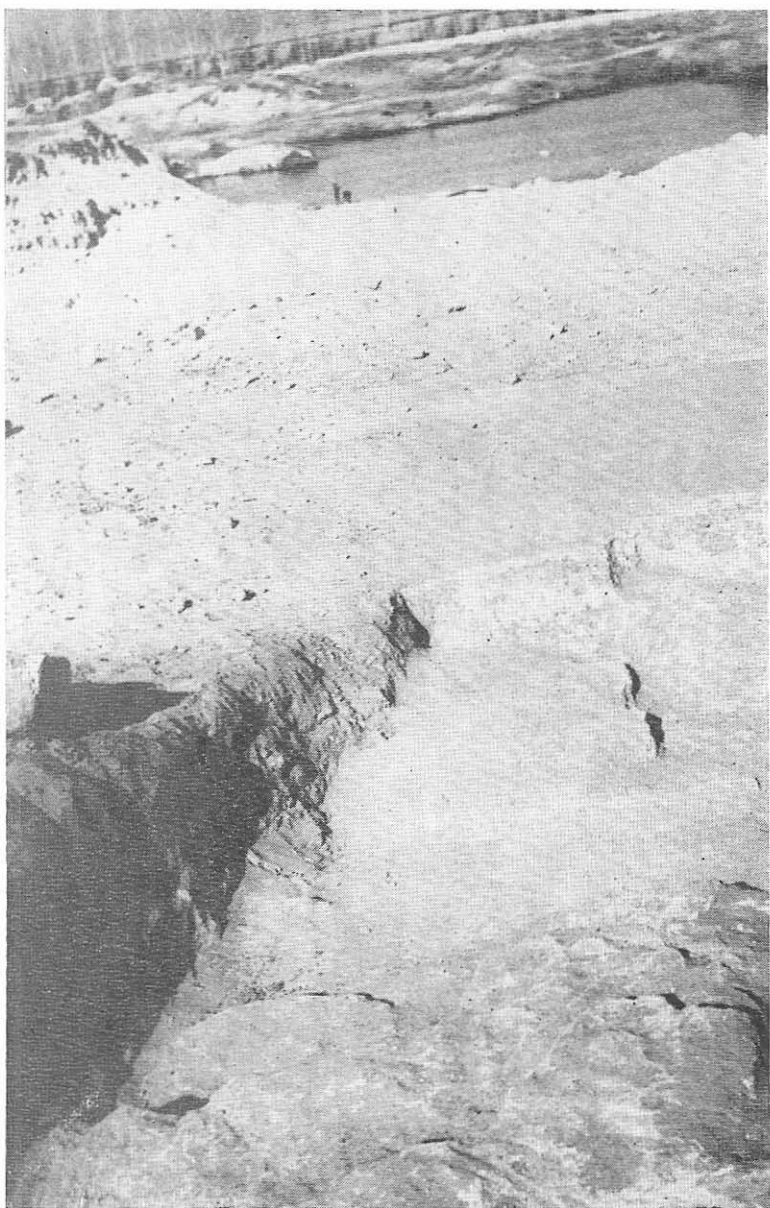

Fig. 1. Limita de N a Carierei.

Fig. 2. Limita de V. a Carierei.

Fig. 3. Urme de tirnăcop.

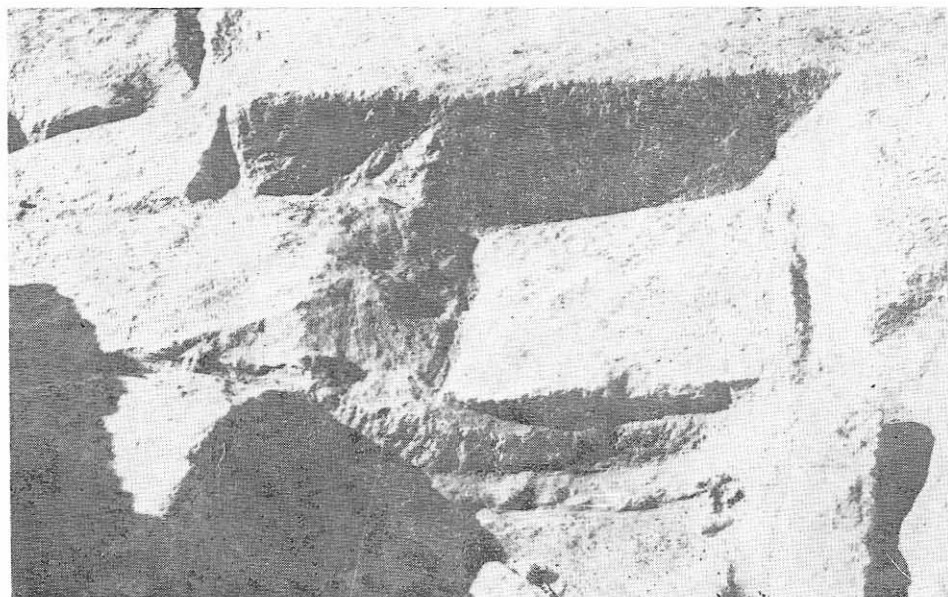

Fig. 4. Șanțuirea orizontală.

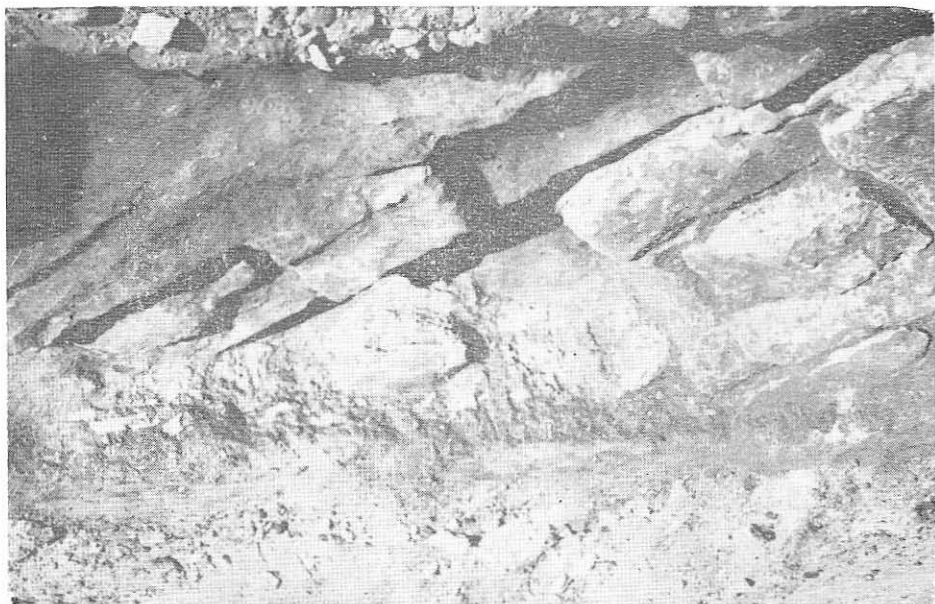

Fig. 5. Limita de NV a carierei.

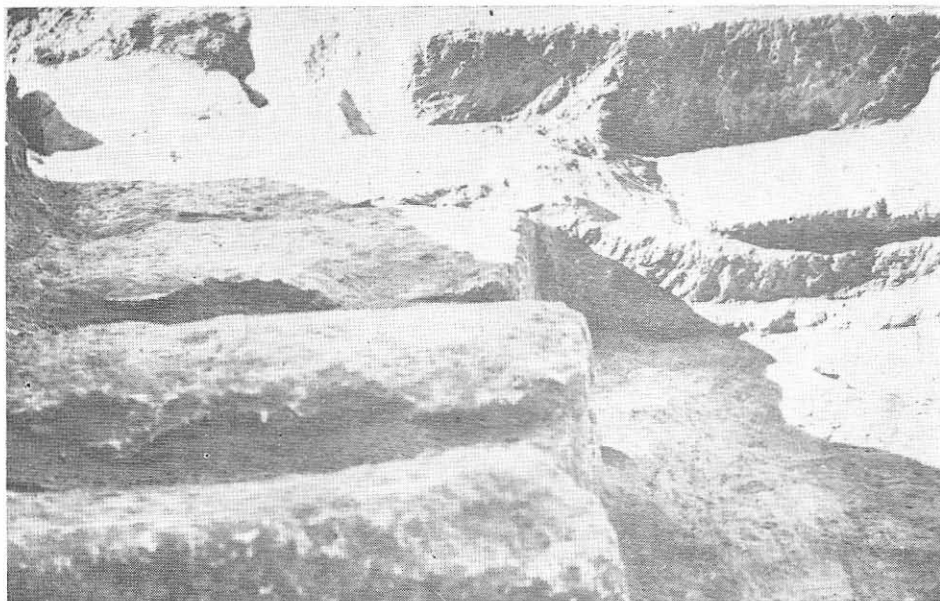

Fig. 6. C.3. Rigole de la blocurile extrase.

constitui un element important în structura muncitorilor de la carieră și de la valul de piatră, element ce se vede și în sistemul roman de exploatare al carierei.

Cercetările arheologice ulterioare cu siguranță că vor lămuri, dacă nu toate, cel puțin unele probleme încă neclare legate de această carieră, de exploatarea pietrei în Dobroea primelor veacuri ale feudalismului.

RÉSUMÉ

UNE CARRIÈRE DU Xe S. DE N.È. DÉCOUVERTE À MEDGIDIA

Dans son article, l'auteur présente les données préliminaires se rapportant à la découverte, à l'ouest de la ville de Medgidia, d'une carrière antique. A base des traces trouvées (traces du disloquement des blocs de pierre ainsi que de l'emploi des outils spécifiques à ce métier) on a daté la carrière au Xe s. de n.è., la carrière est en relation avec la construction de la colossale forification appelée „le vallum de pierre”.